

Bércesi Zoltán – Polgári jogi gyakorlat 2. rész
Előadás leírata

Nézzük ezek után és kezdjük az elején az első könyvvel a polgári jog alapelveit. Először is arról ejtenénk néhány szót, mert most számunkra talán ez a fontos inkább és nem annyira, hogy tételezen melyek az egyes alapelvek, hogy mi az alapelveknek a funkciója? Miről szólnak ezek az alapelvek? Egyáltalán miért kellenek alapelvek egy kódexben? Nem minden kódex tartalmaz alapelveket. A magyar magánjog tipikus jogalkotási hagyománya az, hogy a polgári jogi kódexben alapelveket találunk, de más államoknak a magánjogi kódexei egyáltalán nem biztos, hogy ezt a koncepciót követik. Tehát ez egy honi jogalkotási sajátosság, mondhatni így. Az alapelvek mindenekelőtt elvi jelentőségű szabályok, amelyek a Ptk. eszmeiségét fejezik ki, szoktuk így mondani. Mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy az alapelvek olyan elvi kívánalmak, jogszabályba öntve természetesen, hiszen itt találhatók a Ptk.-ban, jogi norma formájában, de mégiscsak olyan általános elvi kívánalmak, amelyek áthatják, meghatározzák a jogalkotásnak a legfontosabb sarkköveit, a legfontosabb pilléreit. Amelyek keretében, amely alapfilozófiájával, amely zsinórmértékkel történik a jogalkotás. Tehát magának a zsinórmérték, magának a jogalkotásnak is zsinórmértékéül szolgálnak, ha mondjuk a Ptk.-t, a Kódex valamely speciális szabályát módosítani, bővíteni, átdolgozni kell, mint ahogy ez gyakori, hogy egy normarendszert az aktuális életviszonyok változása okán a jogalkotó módosít, akkor ezen alapelvek mentén, ezen alapelvek kereteiben ezen alapelvek iránymutatása szerint módosíthatja, változtathatja, egészítheti ki. Másrészt, ami még talán fontosabb és praktikusabb funkciója az alapelveknek, segítik a jogalkalmazót a speciális jogszabályi rendelkezések értelmezésében. Rendkívül sok szabály található egy kódexben. A magánjog egy monumentális jogterület, hogyha a jogszabályok számát nézzük, amely jogszabályokat a bíróságoknak, vagy éppen a jogkövetőknek alkalmaznia kell. Nem minden jogszabály értelmezhető egyöntetűen, nem minden jogszabályi értelmezés természetes. Vannak olyan jogszabályok, amelyek többféle értelmezési alternatívát kívánnak a szövegük alapján. Az alapelvek ebben is segítséget nyújtanak, tehát alapelvek adott esetben segítenek a jogalkalmazás számára a jogszabályok valódi tartalmának, értelmének a megállapításában. És végül van egy speciális, mondhatni kivételes funkciója az alapelveknek, joghézagot kitöltő szerepük lehet, ahogy itt a harmadik vázlatpontban látják ezt az utolsó funkciót. Mi az a joghézag? A joghézag akkor áll elő a jogban, hogyha van egy életviszonyunk, van mondjuk egy jogvitánk, valaki követel valamit valakitől, egy másik személytől, de erre a követelésre, erre az életviszonyra, erre a jogi, erre a helyzetre, erre a tényhelyzetre, nem találunk adekvát megfelelő speciális jogszabályt. Nincs

Bércesi Zoltán – Polgári jogi gyakorlat 2. rész
Előadás leírata

jogunk rá, mégiscsak keresni kell valamit. Tehát, hogyha a bíróság előtt van egy igény, egy felperes a bíróságon indít egy keresetet. Követel valamit az alperestől. A bíróságnak ezt a jogvitát el kell döntenie. Hogyha joghézaggal szembesül, tehát hogyha azzal szembesül az eljárása során, hogy erre a kérdésre egy precíz, az adott életviszonyt rendező szabály nincs a Polgári Törvénykönyvben, vagy más speciális jogszabályban, akkor nem csukhatja be az aktát és adhatja vissza és mondhatja azt a feleknek, hogy "bocsánat, nem tudom megoldani ezt a jogesetet, szépen menjenek haza". Ezt nem teheti meg. Valahogy meg kell oldania, valahogy ezt a joghézagot ki kell töltenie. A joghézag kitöltésének egy módja lehet sok más egyéb mód mellett az, hogy valamely alapelvre visszavezetve hozzuk meg a döntésünket. Természetesen akkor, hogyha erre az adott alapelv alkalmas, nem minden alapelv alkalmas erre. Tehát a joghézagkitöltő funkciót feltételekkel, fenntartásokkal kell értelmezni, de egy ilyen funkciót mégiscsak tulajdoníthatunk a polgári jog alapelveinek. Nézzük tételesen, hogy mely alelvek találhatók itt a Polgári Törvénykönyv első könyvében. Értelmezési alapelv - milyen módon kell a Polgári Törvénykönyv szabályait értelmezni. Ugye? Az első: alanyi jogok szabad gyakorlásának elve, jóhiszeműség és tisztesség elve, elvárható magatartás elve, joggal való visszaélés tilalmának elve, illetve a bírói út alelve. Ezek azok az alelvek, amelyeket kihámozhatunk, kiolvashatunk a bevezető rendelkezések szabályaiból. Most ennek az előadásnak a keretében valamennyi alapelvet részletesen nem fogunk elemezni, talán kettőre szeretnék némileg fókuszálni, hisz ennek a kettőnek van bírói gyakorlata, tehát ezek azok, amelyeknek - ahogy mondani szokás - konkrét normatartalmuk van, azaz konkrét bírói döntéseknek az alapjául szolgálhatnak. Ez a joggal való visszaélés - ez legfőképpen a joggal való visszaélésnek az alelve, amely joggal való visszaélés tilalmának az alelve úgy hangzik, hogy a jog rendeltetésellenes gyakorlását tilalmazza valójában a Polgári Törvénykönyv. Feltételezi azt, hogy jogom van valamihez, viszont megtiltja nekem azt, hogy a jogot a társadalmi rendeltetésével össze nem férő célra gyakoroljam. Különösen akkor, hogyha ez mondjuk más személyek érdekeinek, jogos érdekeinek, jogainak a sérelmével járna. Tehát ez azt üzeni, ez az alapelv a jogalanyok számára, hogyha jogod van, ha alanyi jogod van, az nem azt jelenti, hogy ezt az alanyi jogodat parttalanul gyakorolhatod, másokat ezzel sérthetsz, mások jogos érdekét adott esetben megsértheted, illetve másokat, mások jogainak a gyakorlását megakadályozhatod. Ezt jelenti a joggal való visszaélés tilalmának az elve, egy nagyon fontos alapelv, alapozó elv a magánjogban, a modern magánjogokban mind-mind jelen van. Van ennek egy negatív, úgymond negatív

Bércesi Zoltán – Polgári jogi gyakorlat 2. rész
Előadás leírata

alakzata ennek a joggal való visszaélés elvnek, ami azt jelenti, hogy amennyiben a joggal való visszaélés egy jog által, jogszabály által megkívánt nyilatkozat megtagadásában áll és ez a nyilatkozatmegtagadás különös méltánylást érdemlő magánérdeket vagy közérdeket sért - ebben az esetben a bíróságnak lehetősége van ezt pótolni ítélettel. Tehát a szituációnk az, hogy valaki visszaélésszerűen, azért, hogy másoknak betegyen, kiszúrjon, rosszindulatú a másikkal szemben, nem tesz meg egy olyan jognyilatkozatot, amely jognyilatkozat megtételére a jog feljogosítja, vagy éppen kötelességévé teszi. Ebben az esetben nyílik arra lehetőség, hogy a bírósághoz forduljunk keresettel és a bíróság pótolja ítélettel az ilyen jognyilatkozatot. Másik fontos alapelvünk, amiről még néhány szót esetleg említenék: a bírói út alapelve. Talán egy kicsit furcsán hangzik a bírói út alapelve, hogy ez mit fedhet. Nagyon egyszerű a helyzet. A magánjogi jogvitáknak az elbírálása főszabály szerint bíróság elé tartozik. Tehát amennyiben a két mellérendelt egyenjogú fél, ugye, ahogy a magánjog, polgári jog definíciójában ezt láttuk, egymással vitába keveredik, az egyik a másiktól valamit követel, amit a másik vitat - tehát nem azonos módon értelmezik a jogot -, abban az esetben a jogvitájuk az nem egyfajta önkény, nem az erősebb legyőzi a másikat elve alapján bírálható el, hanem az erre jogosult fórum eljárása alapján. Az erre jogosult fórum pedig tipikusan a magánjogi jogviták esetén a bíróság. Nem feltétlenül, mert vannak olyan esetek, amikor majd a jegyző is ilyen fórumként funkcionál, látjuk is a mai előadáson ezt, de a főszabály az, hogy a bíróság elé tartoznak az ilyen jogviták. A harmadik pontban, az adott téma harmadik pontjában a harmadik dián láthatnak két jogesetet az alapelvekkel kapcsolatban, amelyek az elmondottakat kívánják illusztrálni. Nézzük az elsőt. "A"-nak "B" kölcsönadott egymillió forintot, a tartozását határidőre nem fizette meg. Ez a tényállásunk. Tehát kötöttek egy kölcsönszerződést a felek, az adós nem fizette meg a tartozását, viszonylag tipikus helyzet. Mit tegyen B? Négy válasz alternatíva olvasható itt a dián: Értesítse a polgármestert, vagy hívja a rendőrséget, vagy forduljon a bírósághoz, vagy fogadjon pénzbehajtó legényeket. Ezek az alternatívák. Mindegyik előfordul, tehát előfordul, hogy egy magánjogi jogvita okán valaki a polgármestert keresi meg, előfordul, hogy tárcsázza a rendőrség vonalát. Előfordul, hogy ha van rá lehetősége, pénzbehajtó ismerősöket keres, de előfordul, és ez a megfelelő válasz a négy közül természetesen, hogyha a bírói út alapelvéből indulunk ki, hogy bírósághoz fordul. Tehát ilyen esetekben bírósághoz kell fordulni, és a bíróság egy erre irányuló eljárás keretében a megfelelő eljárásjogi szabályok betartásával, amelyeket Önök a Polgári eljárásjog tárgy keretében fognak majd egy kicsit

Bércesi Zoltán – Polgári jogi gyakorlat 2. rész
Előadás leirat

részletesebben venni, lefolytatja az eljárást és jogot oszt (adott esetben ehhez igazság is társul, nem biztos, de lehet), tehát általában jogot szolgáltat ugye a bíróság. A második jogeset úgy szól, hogy: A, B és C testvérek, egy házas ingatlan közös tulajdonosai. Az ingatlan felújításra szorul, amihez mindhárom tulajdonostárs hozzájárulása szükséges. A és B a felújítás mellett van, annak költségeit is hajlandók finanszírozni. C azonban, aki az ingatlant egyébként nem használja, testvéreivel nem tart kapcsolatot, ugyanakkor haragos viszonyban áll velük, azért, hogy a testvéreinek kellemetlenséget okozzon, megtagadja a hozzájárulását a felújításhoz. Tehát a jog speciális rendelkezései alapján a felújításból nem lehet semmi. A és B önkényesen ezt a C hozzájárulása nélkül nem tehetik meg. Mit tehet tehát A és B, ebben a számukra méltánytalan helyzetben? Az előbb említettem a joggal való visszaélés negatív alakzatát, tehát egy jogszabály által megkívánt nyilatkozat visszaélésszerű megtagadásáról van szó, bírósághoz fordulhat és követelheti a bíróságon, hogy a bíróság ítélettel pótolja a rosszhiszemű módon a nyilatkozatát megtagadó C-nek ezt a fajta jognyilatkozatát, amiből aztán a felújítás előtt zöld út nyílik.